

فرهنگِ تفسیری واژگانِ موسیقی

روح‌انگیز راهگانی

نشر نای ونی ناشر تخصصی موسیقی

فرهنگ تفسیری
و سازگان موسیقی

روح انگیز راهگانی

طرح جلد: نازنین خرائی
صفحه‌آرایی: علی بروجردی
گرافیک و تصاویر متن: چکامه راهگانی
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۵
شمارگان: ۱۰۰ نسخه
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۵۳۰۹-۲۱-۰

سرشناسه: راهگانی، روح انگیز، ۱۳۳۲
عنوان: فرهنگ تفسیری و سازگان موسیقی
پدیدآور: روح انگیز راهگانی
مشخصات نشر: تهران نای ونی ۱۴۰۴
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: موسیقی - واژه‌نامه‌ها
رده‌بندی کنگره: ML ۱۰۰
رده بندی دیویی: ۷۸۰/۰۳
شماره کتابشناسی ملی: ۱۰۳۰۹۹۳۸

فروشگاه نشر نای ونی:

تهران، خیابان انقلاب، مقابل دانشگاه تهران، مجتمع تجاری
فرزنده، طبقه همکف شماره ۳۰۸
تلفن بخش: ۶۶۴۶۷۱۴۰
تلفن فروشگاه: ۶۶۴۶۷۴۰۵

تمام حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به نشر نای ونی است.
هرگونه تکثیر و تولید (کلی و جزئی) به هر صورت، چاپ،
فتو کپی، صوتی، تصویری و الکترونیکی یا دیجیتال بدون مجوز
کتابی ناشر، ممنوع بوده و پیگرد قانونی دارد.

فروشگاه اینترنتی: www.bavoony.com

واژه‌های خلاصه شده

Abb	مخفف
Am	آمریکایی
Ch	چینی
E	انگلیسی
F	فرانسه
G	آلمانی
Gr	یونانی
Heb.	عبری
Hung.	مجاری
Ja	ژاپنی
L	لاتین
P	پرتغالی
R	روسی
S	اسپانیایی

Aigu, aigue (F) صدای محدوده‌ی بالا، تیز
Aigues, octaves (F) در ارگ به اوکتاوهای بالا (کوپلر اکتاو بالا) گفته می‌شود.

A instrument (E) ساز انتقالی A (لا) مانند کلارینت A (لا) که صداهای هر نت یک سوم مینور پایین‌تر از آنچه که نوشته می‌شود، صدا می‌دهد. مثلاً نت C (دو)، A (لا) صدا می‌دهد.

Air á boire (F) آوازهای عامیانه، ترانه‌های کوچکی بازاری

Air, ayre آواز، آهنگ؛ ۱- به قطعه‌ای گفته می‌شود که در آن یک یا چند آواز وجود داشته باشد یا به قطعه‌ی سازی گفته می‌شود که ویژگی آوازی (ملودیک) داشته باشد.
 ۲- به یکی از موومان‌های سویت سده‌های ۱۷ و ۱۸ گفته می‌شود مانند موومان دوم سویت شماره ۳ باخ در «ر» برای ارکستر ۳- واژه‌ی فرانسوی برای آواز، باله و اپرای سده‌های ۱۷ و ۱۸. گاهی به یک آریا (Aria) ی سازی یا آوازی گفته می‌شود که رقص را همراهی می‌کند.

Air colum هوای درون سازهای بادی که صدای ساز بوسیله‌ی ارتعاش‌های آن تولید می‌شود.

Air de caractère (F) در باله به بخشی از موسیقی گفته می‌شود که به شخصیت داستان می‌پردازد مانند ورود یک رزمنده به صحنه و مانند آن

Air de cour, airs de cour (F) ترانه‌ی کوتاهی که از چند بند شعر تشکیل شده باشد، گاهی با یک یا دو آواز همراه با عود یا هارپسیکورد گفته می‌شود. این ترانه‌ها اواخر سده‌های ششم و هفتم در فرانسه نوشته شدند.

Air on the G string (E) قطعه‌ای که باید فقط روی سیم ویولن نواخته شود مانند موومان دوم سویت شماره ۳ باخ که آگوست ویلهلمج

Air on the G (August wilhelmj) آن را تحت عنوان string برای ویولن سولو و پیانو تنظیم کرد.

Air with variations (E) یک تم با واریاسیون‌های گوناگون

Ais (G) لا دیز

Aise (F) آسان، راحت

Aise, Á (F) قطعه‌ای که بدون شتاب نواخته می‌شود.

Aisement (F) قطعه‌ای که راحت اجرا می‌شود.

Aisis (G) نت لا دوپل دیز

Ais moll (G) لا دیز مینور

Ajoutée, Note (F) به Note agoutée نگاه کنید.

Ajouter (F) اضافه کردن

Akademische Festouvertüre (G) به Academic Festival overture نگاه کنید.

Akkord (G) آکورد، سه نت یا بیشتر که همزمان اجرا می‌شوند.

Akkord Gebrochene (G) آکورد شکسته که صداهای آن یکی پس از دیگری اجرا می‌شود.

Akkordieren (G) کوک کردن ساز

Akzent (G) به Accent نگاه کنید.

Akzidentien (G) علامت‌های تغییر دهنده، به Accidentals نگاه کنید.

Al (I) تا، تا آنجا، تا آن

Al-a (F), la fin (F), al fine (I) تا پایان، تا پایان قطعه

Ala and Lolli به Acythian suite نگاه کنید.

A la aux (F) به روش، درحالی‌که از

A la corde (F) نگه داشتن آرشه روی سیم ساز که باعث اجرای پیوسته‌ی (Legato) نت‌ها می‌شود.

Alala پلان‌شانی شبیه به ترانه‌های اسپانیایی است با چهار خط شعر که اجرای ملودی آن بیشتر به سلیقه‌ی خواننده بستگی دارد.

Á la mesure (F), im Takt (G)

در میزان بمانید، از میزان خارج نشوید

Alap

آلاپ؛ در موسیقی هند به راگی آهسته یا متوسط گفته می‌شود که بیانگر رواج اوج و فرود است. اجراکننده راگ را با یک یا دو نت آغاز می‌کند و پس از گسترش، نت‌ها را در سه اکتاو می‌نوازد سپس به بداهه نوازی می‌پردازد و شنونده را با روح راگ آشنا می‌کند.

Alborada (S)

آلبورادا «آواز سحرگاهان»؛ نوعی موسیقی اسپانیایی متعلق به منطقه‌ی گالیسیا (Galicia) در اسپانیا است که ریتمی آزاد دارد و با نی‌انبان (ابوی ساده روستایی) و دایره زنگی یا طبل کوچک اجرا می‌شود. آلبورادا در اصل موسیقی صبحگاهان بوده و بسیار شبیه آباد (Aubade) فرانسوی است. قطعه‌ی «آواز صبح یک دلنک» (Alborada del gracioso) اثر راول برای پیانو (۱۹۰۵) بسیار شبیه به آلبورادای اسپانیایی است.

به Alborada نگاه کنید. **Alborada del gracioso (S)**

Albougoun

آلبوگون؛ نوعی بوق فلزی سوراخ‌دار با زبانه است.

Albumblatt (G), Feuille d'album (F)

«برگی از یک آلبوم»؛ عنوانی است که سده‌ی نوزده به قطعه‌های ساده، آزاد و کوتاه‌سازی بخصوص پیانو داده شد. لیست احتمالاً نخستین کسی بود که این اصطلاح را به کار برد. گرچه از آثار بتهوون و مندلسون پس از مرگشان به عنوان «ورق آلبوم» یاد می‌شد.

Albumblätter (G)

«برگ‌های آلبوم»؛ نام ۱۵ قطعه‌ی شومان برای پیانو، ایوس ۱۲۴ (۴۵-۱۸۳۲) که سال ۱۸۵۴ به چاپ رسید.

Album flatt (G)

ورق آلبوم

Alcaeus (Gr)

آلکائوس از شاعران سرباز یونان باستان بود که

آوازهای رزمی و هیجان‌انگیز می‌خواند.

Alcestis, Alceste (I)

«آلسستیس»؛ نام اپرا-تراژدی گلوک است، لیرتوی آن را کالزابیگی (Calzabigi) براساس تراژدی اورپید نوشته است. این اثر سال ۱۷۹۷ در وین و ۱۷۹۵ در لندن به اجرا درآمد. لولی سال ۱۶۷۴ ابرایی با همین نام نوشت.

Alcman

آلکمان از موسیقیدانان یونان باستان بود که برای دختران آوازهای رقص‌گونه به نام پارتینیا (parthenia) تصنیف می‌کرد.

Alcuna, alcuno, alcun (I)

بعضی

Aleatory music, aleatoric music, chance music (E)

موسیقی اتفاقی، موسیقی شانسی؛ به موسیقی‌ای گفته می‌شود که در اثر رویدادها ساخته می‌شود و تضاد میان فرم و محتوا است مثلاً آهنگساز در اثر چه اتفاقی آهنگی را می‌نویسد یا تحت چه شرایطی اجرا می‌شود یا هر دو مورد. این موسیقی ارزش موسیقایی ندارد اما پیوندش را با موسیقی حفظ کرده است. موسیقی‌ای که محدودی نت‌ها، زمان، شدت (بلندی، نرمی صدا) و سایر عوامل آن از طریق تاس انداختن (Alea به معنی تخته نرد)، کشیدن یک طرح (پدیده‌های معماری مانند نقشه، کنده کاری و...)، قوانین ریاضی یا چنین عواملی انتخاب می‌شود؛ در اجرا نیز با حذف اتفاقی بعضی از عوامل موسیقی انجام می‌شود که به عهده‌ی نوازنده است، و چون نوازندگان مختلف آن را اجرا می‌کنند، حذف عناصر آن به رویدادها بستگی دارد. موسیقی اتفاقی از سده‌ی هجده آغاز شد و تا سال ۱۹۴۵ ادامه داشت.

آهنگسازان این سبک عبارتند از: جان کیج (John Cage)، اشتوکهاوزن (Stockhausen)، پی‌یر بوله (Pierre Boulez)، هنری پوزر (Henri Pousseur)، لوجیانو بریو (Luciano Berio) و یانی گزناکیس (Yannis Xenakis)

Aleko

«آلکو»؛ اپرای راخمانینف (نخستین اثر ۱۸۹۲) است که در ۱۸ سالگی آن را به عنوان رساله‌ی فارغ‌التحصیلی به کنسرواتوار ارایه داد و به دریافت نشان طلا نایل شد.

Alexander Balus

اوراتوریو «آلکساندر بالوس»؛ آخرین اوراتوریو هندل است که نخستین بار سال ۱۷۴۸ در لندن به اجرا درآمد.

Alexander Nevsky

موسیقی فیلم «الکساندر نوسکی» اثر پروکوفیف (۱۹۳۸) که بعدها به صورت کانتات درآمد (اپوس ۷۸). سال ۱۹۳۹ در مسکو اجرا شد، ۱۹۴۳ در نیویورک انتشار یافت، ۱۹۴۱ به صورت سویت B.B.C درآمد و ۱۹۴۲ اجرا شد.

Alexander's Feast

قطعه‌ی «جشن الکساندر یا اسکندر» اثر هندل است که براساس یکی از تصنیف‌های درایدن (Dryden) شاعر انگلیسی ساخته شده و با تغییر و اضافاتی سال ۱۷۳۶ در لندن به اجرا درآمد.

تا پایان، تکرار قطعه تا پایان **Al fine (I)**

Alfonso and Estrella

موسیقی صحنه‌ای اثر شوپرت، به Rosamunde نگاه کنید.

Algaita

الگیتا؛ ساز بادی رایج در آفریقای جنوبی، شبیه ابوا است و از نی ساخته می‌شود. این ساز در مراسم گوناگونی استفاده می‌شود که در جشنواره‌های گانا، سنگال، نیجریه، توگو، بنین و... برگزار می‌شود.

Algar

آلگار؛ واژه‌ی سومری است به معنای لیر که از سازهای سده‌ی سوم پیش از میلاد سومریان بوده است.

Aliquot scaling

تنظیم نت‌های ضعیف بالاتر از سیم‌های فرعی (همراه) بطوری که سیم‌ها یک اکتاو بالاتر کوک می‌شوند، در نتیجه حجم صدا افزایش می‌یابد.

Aliquot tones, alkouts

شدت صداها را با کوک سیم‌ها، به دو قسمت مساوی تقسیم کردن طوری که نت‌های ضعیف، قوی‌تر به گوش برسند.

A livre ouvert (F)

بداهه‌نوازی؛ تک‌نوازی که می‌تواند مقدمه، طول قطعه و پایان آن را به میل خود تغییر دهد.

Alkestis

اپرای «الکستیس» اثر بوگتن (Boughton)، لیرتوی گیلبرت از تراژدی اورپید ترجمه کرد. سال ۱۹۲۲ در گلاستونبری و سال ۱۹۲۴ در لندن به اجرا درآمد.

به سبک، به شیوه، مانند، شبیه **All', Alla (I)**

مانند بالاد، به سبک بالاد **Alla ballata (I)**

Alla breve, tempo maggiore (I), cut time (E)

آلابروه؛ به معنای «کم کردن زمان» یا کوچکترین واحد ضرب را در نظر بگیرید، اصطلاحی است که در مورد میزان‌های $\frac{2}{4}$ ، $\frac{4}{4}$ و $\frac{4}{2}$ به کار می‌رود که در هر نت سفید واحد موسیقی و یک ضرب، و نت گرد دو ضرب محسوب می‌شود و قطعه از نظر سرعت دو برابر اجرا می‌شود.

Alla breve fugue

فوگ «آلابروه»؛ برای ارگ در ر ماژور اثر باخ، هر نت سفید آن یک ضرب محسوب می‌شود، چون واحد ضرب آن آلابروه است چنین نامیده شده است.

گام آن‌همی تونیک: گام بدون نیم پرده مانند گام پنتاتونیک (پنج پرده‌ای)

Aniara

اپرای دو پرده‌ای «آنیارا» اثر بلومدال (Blomdahl) براساس لیبرتوی E. Lindgren که سال ۱۹۵۹ در استکهلم به اجرا درآمد.

Anima (I)

۱- روح، روان ۲- به Sound-post نگاه کنید.

Anima, con-animato (I)

اجرای با روح، سرزنده، پرشور و ماهر

Animando (I) روح دادن، جان دادن (تند کردن)

Animandosi (I), animé (F) جاندار (F) و جاندار (I)

Animare (I) روح دادن، به جنب و جوش درآوردن

Animatissimo (I)

اجرای خیلی جاندار و پرشور و چابک

Animato (I) به Amima, Con نگاه کنید.

Animazione (I) جنب و جوش، جوش و خروش

Animo, animoso, fresco (I), frisch, frish (G)

جاندار، با روح، با نشاط، پر تحرک، درخشان

Anklang (G) هارمونی، هماهنگی

Anlange (G) طرح اصلی یک قطعه‌ی موسیقی

Anleitung (G) مقدمه، ورود

Anmut, anmuth (G)

زیبایی، ظرافت و جذابیت یک اجرا

Anmuting (G) دلپذیر، مطبوع، ملیح

Anna magdalena Books

به Klavierbüchlein نگاه کنید.

Années de pèlerinage

«سال‌های زیارت» اثر لیست، شامل سه کتاب از قطعه‌های پیانو (۸۳-۱۸۳۵) است که تحت تأثیر رویداد و صحنه‌های سفرش ساخته است.

Annie Laurie

«آنی لوری»: شعری است از ویلیام داگلاس اهل فینگلد (Fingland) ۱۸۰۰، اما تغییرات زیادی در آن بوجود آوردند خصوصاً خانم جان داگلاس اسکات

(۱۹۰۰-۱۸۱۰، John Douglas Scott) که روی آن

آهنگی ساخت و نخستین بار سال ۱۸۳۸ به چاپ رسید. قهرمان این ترانه شخص حقیقی بود و شاعر عاشق او بود اما او با شخص دیگری ازدواج کرد.

Anreissen (G) پتزیکاتوی بسیار قوی

Ansatz (G) به Embouchure نگاه کنید.

Anschlag(G), touch (E)

۱- دست زدن، ضربه زدن روی سازهای کیبورددار

۲- آپازیاتور دوپل نت که یک نت در بالا و دیگری

در پایین نت اصلی قرار می‌گیرد و به سرعت نواخته می‌شود.

Anschmiegend (G)

اجرای قطعه‌ای که حالت نالیدن و تسلیم دارد.

Anschwellend (G), crescendo (I)

افزایش تدریجی شدت صدا

Ansia, ansioso (I) اضطراب و نگرانی نوازنده

Ansprache (G)

صدا، روش تولید صدا از ساز یا حنجره‌ی انسان

Anspruchlos (G) طبیعی، بی‌تصنع

Anstatt (G) بجای

Anstimmen (G) خواندن روی درجه‌ی اول گام

Anstimmug (G) لحن خوش، خواندن

Anstrich (G) ضربه‌ی آرشه، با یک آرشه، یک ضربه

Answer (E)

در یک فوگ تکرار تم اول (Subject) به صورت

جواب که معمولاً در دومینانت (نت پنجم) یا

سابدومینانت (نت چهارم) صورت می‌گیرد. اگر

فاصله‌ی بین نت‌ها در تکرار کاملاً مشابه تم اول باشد به

آن واقعی و اگر تغییر کند، تونال گفته می‌شود. در فوگ

زیر دو میزان اول (Subject) و دو میزان تونال

(Answer) فوگ باخ نشان داده شده است.

Antar

«عتر»؛ سویت سنفونیک شماره دو ریمسکی کرساکف، اپوس ۹، ۱۸۶۸، سال ۱۹۰۳ در آن تجدید نظر شد. این اثر براساس افسانه‌ی شرقی سن کوفسکی (Sennkovsky) نوشته شده است.

Antecedent (E)

اولین تم یا سوژه یا طرح ملودی در فوگ یا کانون یا یک قطعه موسیقی

Anteludium (L)

مقدمه، پیش درآمد

Anthem

آتم؛ قطعه‌ی کوتاه آوازی (کرال) برای دعا‌های مذهبی به زبان انگلیسی است که براساس انجیل یا سایر کتاب‌های مذهبی ساخته و در بعضی کلیساهای پرتستان در مراسم نیایش اجرا می‌شده است. آتم یا برای گروه کر (Full anthem) یا چند آواز سولو (Verse anthem) نوشته می‌شده است. در سده‌ی ۱۶ زمانی اولین آتم ساخته شد که کلیسای انگلیسی از کلیسای کاتولیک روم جدا شد و در کلیسا به جای زبان لاتین از زبان انگلیسی استفاده شد و آتم در تشریفات مذهبی روم جایگزین سرودهای لاتین گردید. بسیاری از آهنگسازان مهم انگلیسی به نوشتن آن پرداختند.

Anticipation (E), anticipazione (I), vorausnahme (G)

نت انتظار یا پیش رس؛ نتی است که بین دو آکورد قرار می‌گیرد، به آکورد دوم تعلق دارد و نسبت به آکورد اول دیسونانس (نامطبوع) است، و چون منظر آکورد دوم است Anticipation (انتظار) نامیده شده است. در آکورد اول نت سل، سی، سل و آکورد دوم لا، دو، فا

دیز؛ نت فا دیز که بین دو آکورد قرار گرفته و با نت سل دیسونانس است، نت پیش رس یا انتظار نامیده می‌شود.

Anticipazione (I) به Anticipation نگاه کنید.

Antico, antica, antichi, antiche (I)

قدیمی، کهن، آثار دوران قدیم

Antienne

آنتی‌ین (ترجیع بند)؛ به آوازهای گرگوری گفته می‌شد که بوسیله‌ی چندین خواننده‌ی مرد خوانده می‌شد و همگی ملودی واحد و همصدایی را به صورت دو گروه کر یا یک سولیست و یک دسته کر به شکل سوال و جواب اجرا می‌کردند.

Antifona (I), antiphon (G)

آنتی‌فون (پرسش و پاسخ)، سرود برگردان؛ پاساژ کوتاه آوازی (ابتدا یک صدایی بود) از آوازهای مذهبی، انجیل و ... است که معمولاً پیش و پس از مزامیر یا مناجات‌ها، در مس‌های کلیسای کاتولیک روم خوانده می‌شده است. آوازهایی که ابتدا در کلیسای کاتولیک روم توسط دو گروه کر بطور متناوب (سوال و جواب) خوانده می‌شده است. آهنگسازان اکنون آنتی‌فون‌های بسیاری را بدون استفاده از آوازهای مذهبی (به صورت آواز دسته جمعی) به عنوان قطعه‌های مستقل تنظیم می‌کنند نه برای استفاده در کلیساها

Antiphonal, Antiphony, Antiphoner

مجموعه‌ی آنتی‌فون‌های (آوازهای گروهی به صورت سوال و جواب) پلان‌شان سنتی کلیسای کاتولیک روم، اما این واژه‌ها به کتابی گفته می‌شود که دارای همه‌ی پلان‌شان‌هایی است که در مراسم مذهبی به کار می‌روند.

Antiphonal organ, Echo organ (E), Fernwerk (G)

لوله‌های صوتی ارگ که به منظور انعکاس بیشتر صداها

کتاب «فرهنگ تفسیری و واژگان موسیقی» مجموعه‌ای منسجم، جامع و قابل اتکا از اصطلاحات و مفاهیم موسیقایی است که فراتر از یک فرهنگ لغت صرف، ضمن ارائه معنی، با رویکردی تفسیری به کاربرد و زمینه تاریخی هر واژه پرداخته و مخاطب را با لایه‌های عمیق‌تر زبان موسیقی آشنا می‌کند.

این فرهنگ که مشتمل بر بیش از یازده‌هزار واژه و اصطلاح موسیقایی است عمدتاً از زبان‌های یونانی، لاتین، ایتالیایی، آلمانی، انگلیسی، فرانسوی و... گردآوری و تدوین شده‌اند؛ چرا که این زبان‌ها در تاریخ موسیقی، بیشترین سهم را در شکل‌گیری واژگان و اصطلاحات فنی و نظری این هنر داشته‌اند.

این کتاب برای دانشجویان، پژوهشگران، استادان و همه علاقه‌مندان موسیقی که می‌خواهند درک دقیق‌تر و عمیق‌تری از زبان جهانی موسیقی پیدا کنند، منبعی ارزشمند و قابل استناد است.

www.nayoney.com

Design: Nazanin khazae

ISBN-978-622-5309-21-0

9 786225 309210